

Les llengües a l'escola: aprendre de la pròpia experiència

Joan Perera

Universitat de Barcelona

Departament d'Educació Lingüística i Literària,
i Didàctica de les Ciències Experimentals i de la Matemàtica

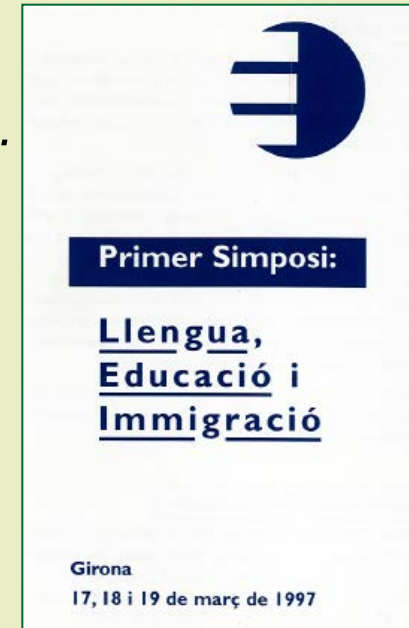
1997 – 2016

És hora de **fer balanç** d'aquests intensos i crítics 20 anys.
[...]

Però ens cal una **lectura rigorosa, consensuada i aprofundida** del que hem fet bé, del que hem evitat, del que hem promogut i dels errors comesos, i creiem que aquesta edició del simposi pot ser un lloc especialment adient.

[...]

Per això és hora també de llegir amb cura els signes dels temps, de **fer un esforç de prospectiva ambiciós i realista alhora**, de cercar noves formes i nous instruments per assolir els objectius d'una educació de qualitat per a tothom, d'una societat més lliure i més justa, i d'un planeta més sostenible i més de bon viure per a tota la humanitat.

El perquè del títol

- **Les llengües a l'escola:**

estem més bé o més malament que fa 20 anys?

el got mig ple o mig buit?

endarrere, com els crancs?

d'un passat no fàcil a un futur esperançat però no menys problemàtic

aprendre de la pròpia experiència

Aprendre de la pròpia experiència?

ESPECIFICITAT DE LA SITUACIÓ CATALANA

- Societat
- Llengua
- Sistema educatiu
- Marc jurídic i polític

A LA RECERCA DE SOLUCIONS PRÒPIES

Els precedents

- L'escola i la llengua, dos eixos de la reconstrucció nacional
- Compromís per part del professorat i del món associatiu
- Catalanització escolar i innovació educativa
- Cohesió social
- Immersió lingüística
- Dues línies d'actuació complementàries: aplicació d'uns programes i metodologies a les escoles i reflexió, debat teòric i avaluació

El Seminari Llengües i Educació que se celebrà a Sitges des de 1974 fins a 2002 serví de punt de confluència d'aquestes dues línies d'actuació i fou un puntal decisiu, des de la recerca, la reflexió, l'intercanvi i la col·laboració, per a l'adopció d'unes determinades polítiques lingüístiques en l'àmbit escolar.

La situació al 1997

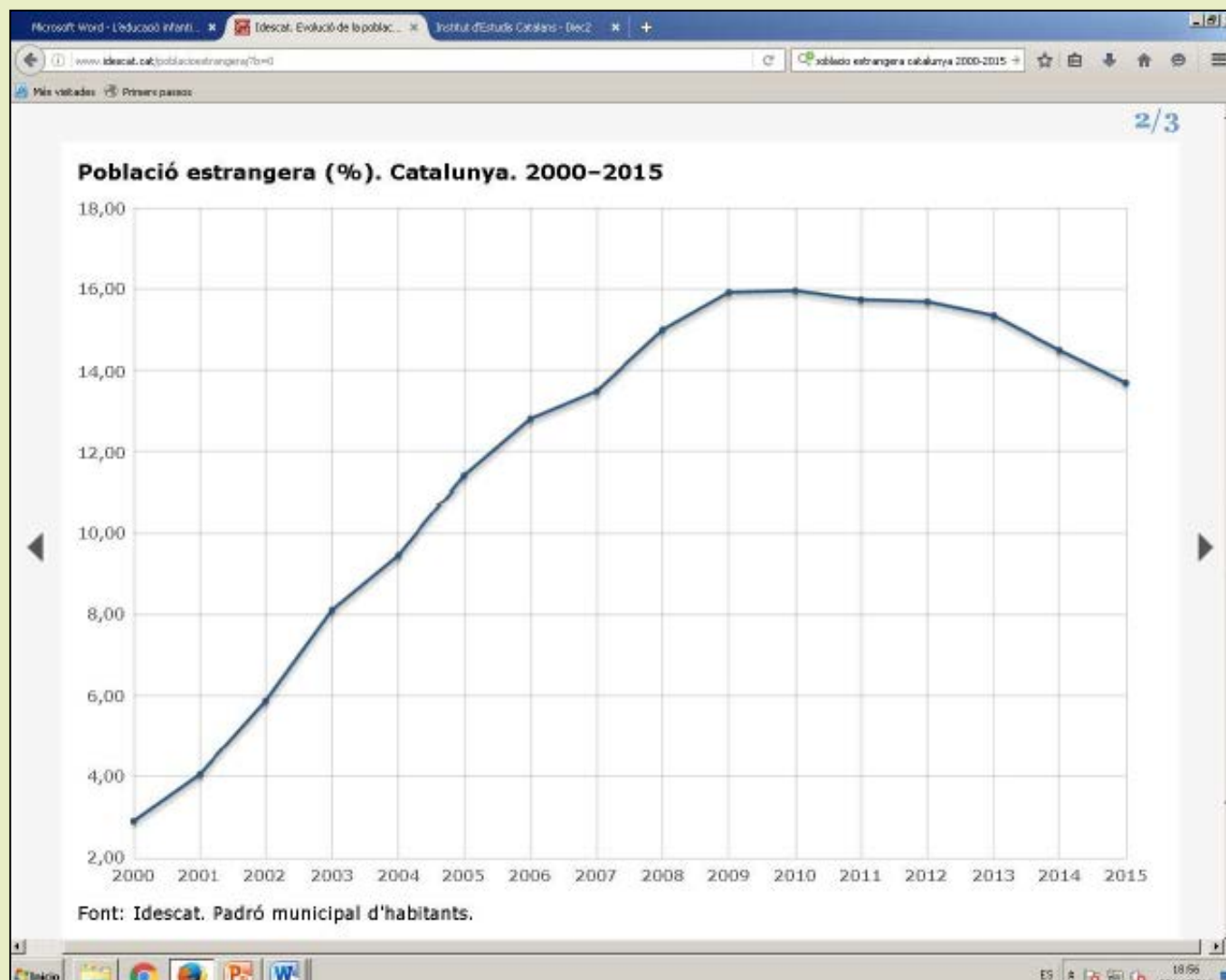
- Al final de la dècada de 1990 conflueixen un conjunt de factors que obliguen a repensar les pràctiques seguides fins aleshores i hi introdueixen una major complexitat.

Un dels factors més destacats és el que s'incorpora al nom del simposi que des de 1997 s'organitza a Girona amb el mateix esperit que el de Sitges: **la immigració**.

La presència creixent d'alumnat nouvingut procedent de països allunyats culturalment i lingüísticament posa en qüestió les bases de les opcions metodològiques seguides en els centres educatius i obliga a trobar noves formes d'atenció i formació específiques per a aquest col·lectiu.

Evolució de la població total i estrangera. 2000-2015 Catalunya					
		Població estrangera			
	(1) Població	total	% sobre (1)	var. abs.	var %
2015	7.508.106	1.028.069	13,69	-61.145	-5,61
2014	7.518.903	1.089.214	14,49	-69.258	-5,98
2013	7.553.650	1.158.472	15,34	-28.307	-2,39
2012	7.570.908	1.186.779	15,68	927	0,08
2011	7.539.618	1.185.852	15,73	-12.686	-1,06
2010	7.512.381	1.198.538	15,95	9.259	0,78
2009	7.475.420	1.189.279	15,91	85.489	7,75
2008	7.364.078	1.103.790	14,99	131.283	13,50
2007	7.210.508	972.507	13,49	58.750	6,43
2006	7.134.697	913.757	12,81	114.853	14,38
2005	6.995.206	798.904	11,42	156.058	24,28
2004	6.813.319	642.846	9,44	99.838	18,39
2003	6.704.146	543.008	8,10	160.988	42,14
2002	6.506.440	382.020	5,87	124.700	48,46
2001	6.361.365	257.320	4,05	75.730	41,70
2000	6.261.999	181.590	2,90	:	:

(Idescat)

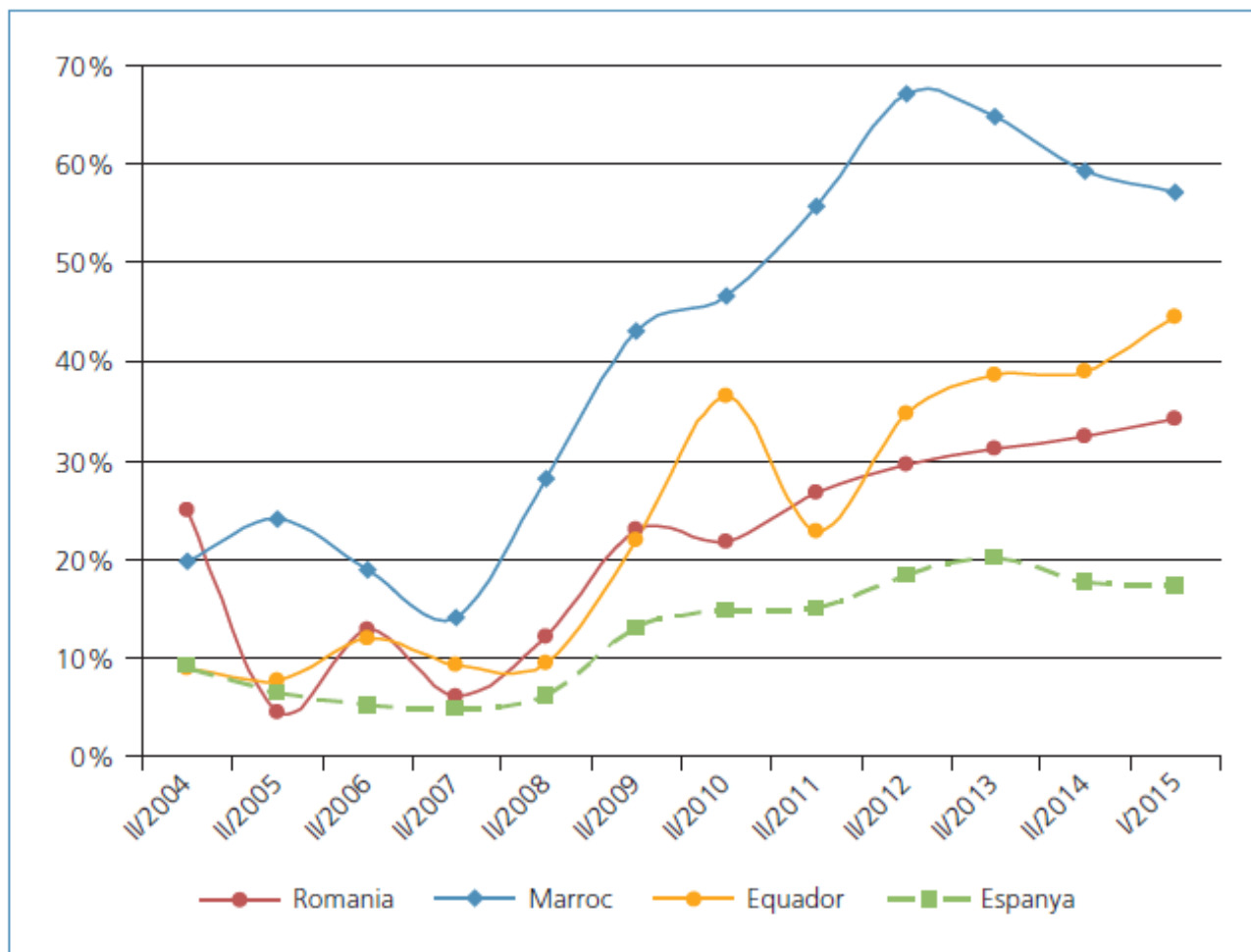
Les 40 principals nacionalitats estrangeres presents a Catalunya. 1 de juliol de 2016

	Total	Homes	Dones	% s/total població	% s/total estrangers
TOTAL POBLACIÓ	7.572.712	3.725.560	3.847.154	100,0	
Nacionalitat ESPANYOLA	6.504.831	3.169.997	3.334.834	85,9	
Nacionalitat ESTRANGERA	1.067.881	555.563	512.320	14,1	100,0
1 Marroc	211.019	115.670	95.349	2,8	19,8
2 Romania	100.911	50.122	50.789	1,3	9,4
3 Xina	56.409	28.233	28.176	0,7	5,3
4 Itàlia	52.286	29.547	22.739	0,7	4,9
5 Pakistan	44.129	31.837	12.292	0,6	4,1
6 França	34.629	17.800	16.829	0,5	3,2
7 Bolívia	32.715	13.814	18.901	0,4	3,1
8 Equador	28.270	14.818	13.452	0,4	2,6
9 Hondures	26.019	7.317	18.702	0,3	2,4
10 Colòmbia	25.817	11.674	14.143	0,3	2,4
11 Rússia	23.495	8.233	15.262	0,3	2,2
12 Índia	21.169	13.707	7.462	0,3	2,0
13 Ucraïna	20.776	9.455	11.321	0,3	1,9
14 Senegal	20.600	15.500	5.100	0,3	1,9
15 Regne Unit	20.597	11.220	9.377	0,3	1,9
16 Alemanya	19.984	10.117	9.867	0,3	1,9
17 Argentina	18.576	9.102	9.474	0,2	1,7
18 República Dominicana	18.346	8.488	9.858	0,2	1,7
19 Perú	18.254	8.438	9.816	0,2	1,7
20 Brasil	17.534	6.796	10.738	0,2	1,6

Països comunitaris

(Dades de la immigració a Catalunya 2015)

Figura 2.9. Evolució de les taxes d'atur de la població de 16 a 64 anys a Catalunya per les principals nacionalitats, 2004-2015

Font: elaboració CED a partir de l'Enquesta de població activa, amb dades de l'INE.

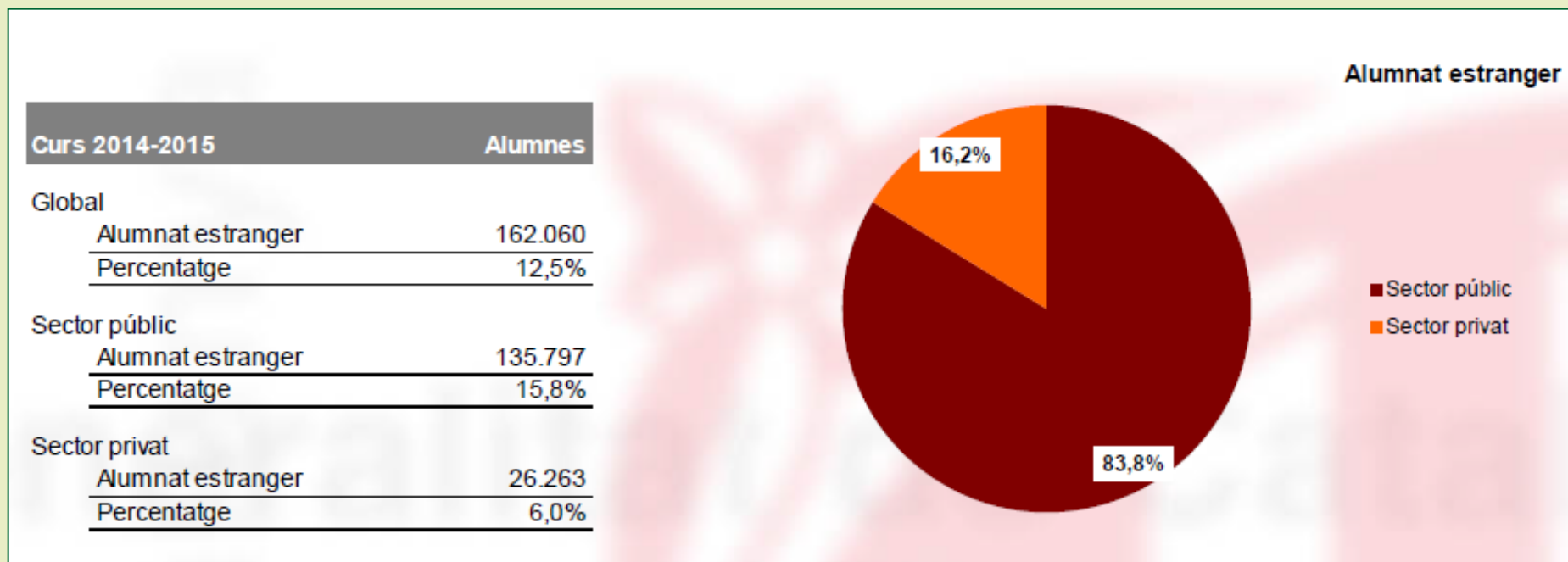
(Informe sobre la integració de les persones immigrades a Catalunya 2015)

Evolució de l'alumnat estranger per sectors educatius (2005-06 – 2014-15)

Curs	% estrangers		% estrangers		% estrangers	
	Sector públic	s/ el total del sector públic	Sector privat	s/ el total del sector privat	Total	s/ el total
2005-2006	92.801	14,2%	17.365	4,1%	110.166	10,2%
2006-2007	106.068	15,6%	19.646	4,6%	125.714	11,4%
2007-2008	120.309	16,8%	22.518	5,3%	142.827	12,5%
2008-2009	131.369	17,5%	25.577	5,9%	156.946	13,2%
2009-2010	132.227	16,9%	25.652	5,9%	157.879	13,0%
2010-2011	136.675	16,9%	27.352	6,3%	164.027	13,2%
2011-2012	141.090	16,8%	27.485	6,3%	168.575	13,2%
2012-2013	141.626	16,6%	26.856	6,2%	168.482	13,1%
2013-2014	139.203	16,3%	25.659	5,9%	164.862	12,8%
2014-2015	135.797	15,8%	26.263	6,0%	162.060	12,5%

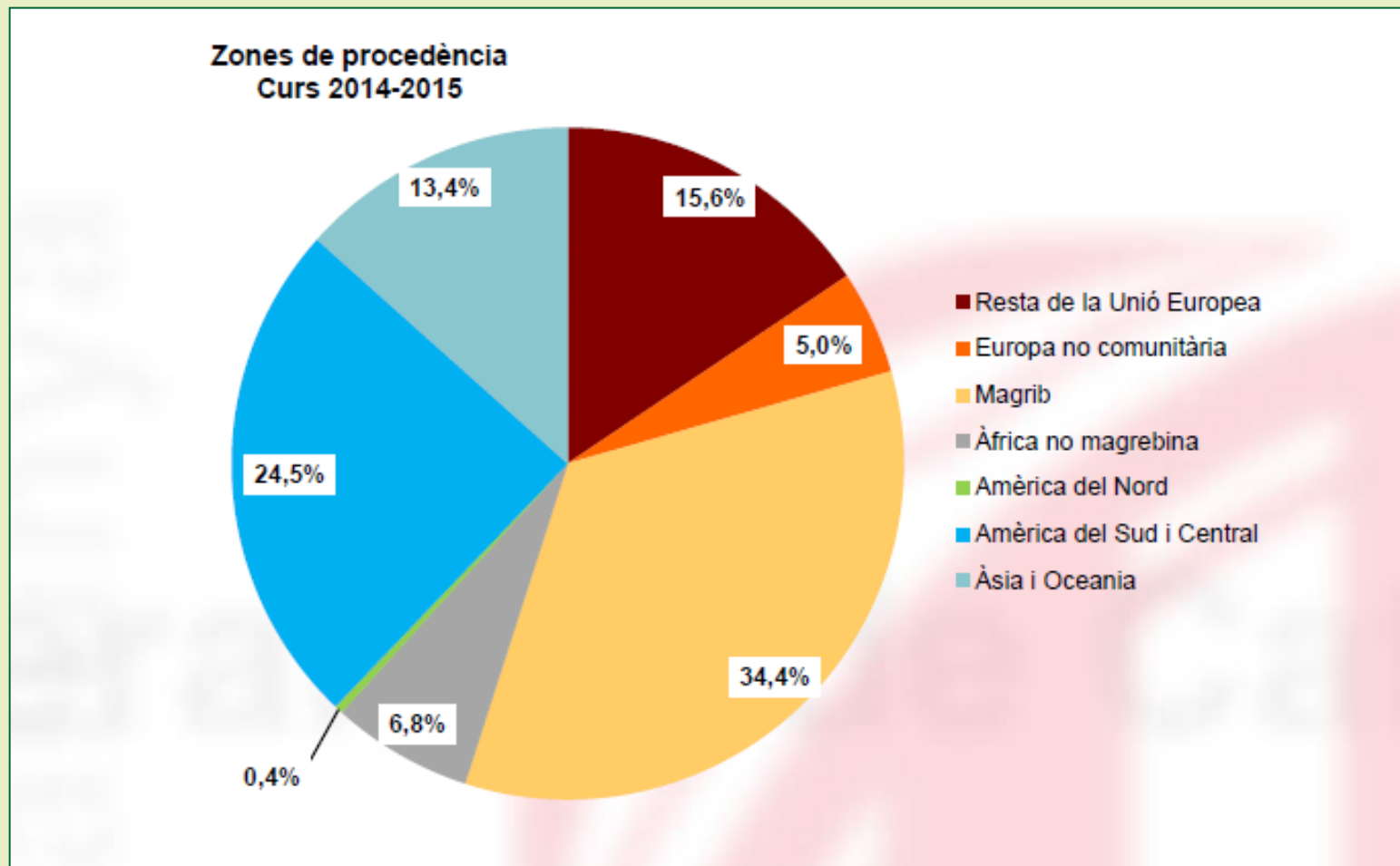
(Dades del sistema educatiu. Curs 2014-2015)

Alumnat estranger de règim general per sectors educatius (curs 2014-15)

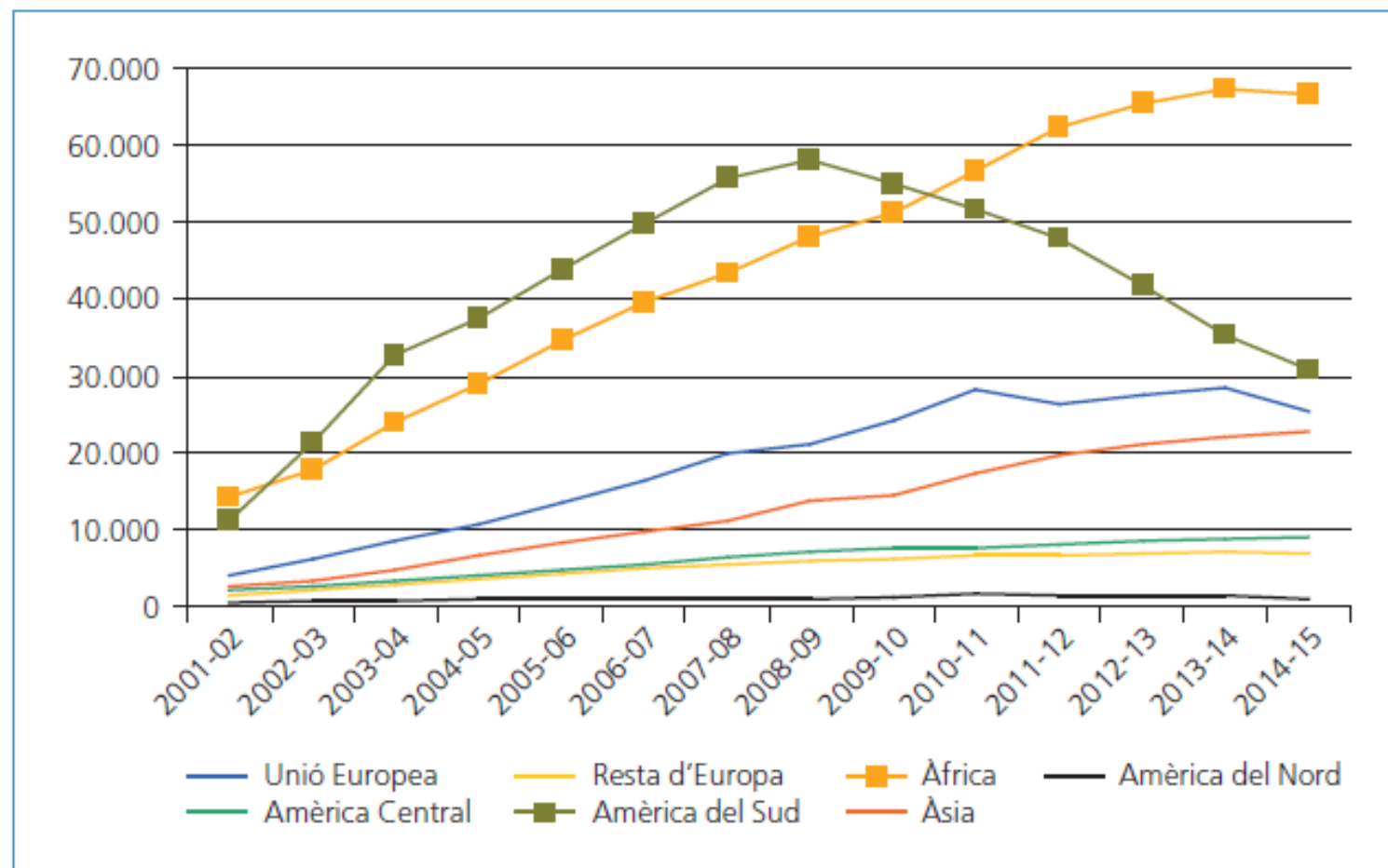
(Dades del sistema educatiu. Curs 2014-2015)

Procedència de l'alumnat estranger per àrees geogràfiques (curs 2014-15)

(Dades del sistema educatiu. Curs 2014-2015)

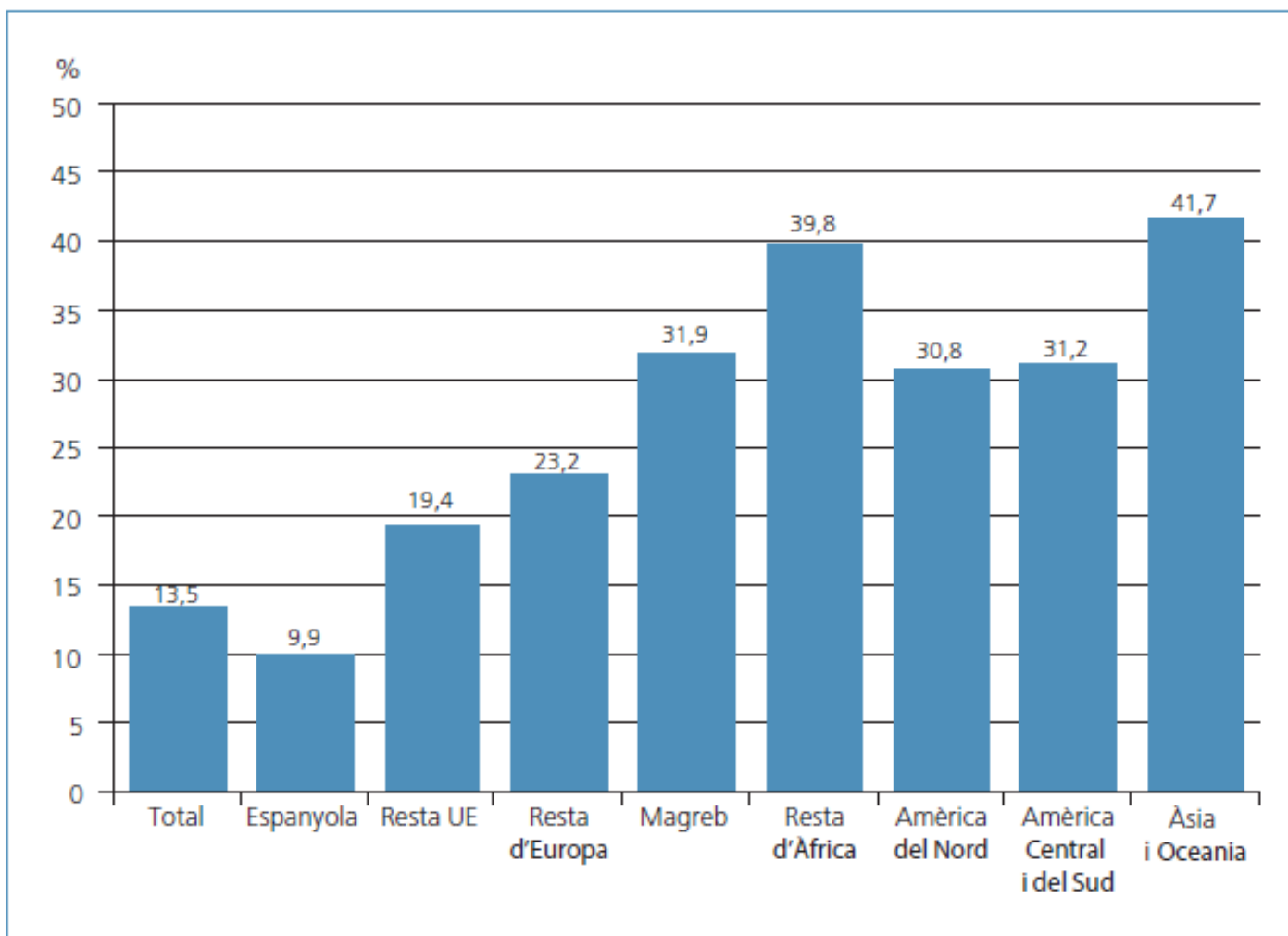
Figura 2.17. Evolució de l'alumnat estranger a Catalunya per agrupació de nacionalitats en ensenyaments de règim general i especial, cursos 2001-2002 a 2014-2015

Font: elaboració CED, *Estadística de las enseñanzas no universitarias*. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

(Informe sobre la integració de les persones immigrades a Catalunya, 2015)

Figura 2.19. Percentatge d'alumnes que no obtenen el títol de graduat a 4t d'ESO, per nacionalitat, curs 2012-2013

Font: elaboració CED, amb les dades del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

La situació l'any 1997

Juntament amb el repte de la nova immigració, uns altres elements obliguen a redefinir els plantejaments que fins en aquell moment havien suportat el procés de catalanització escolar:

- la comprovació que l'augment del coneixement de la llengua no implica necessàriament l'augment de l'ús;
- el qüestionament de la legitimitat del procés de catalanització, sotmès a pressions i interessos partidistes amb decisions polítiques externes que suposen un entrebanc a les polítiques consolidades i acceptades de forma molt general;
- el repte de les propostes multilingües;
- una certa desmotivació o minva en la implicació activa i l'esperit innovador de part del professorat...

Tres etapes

- Fins a l'any 2002
(consolidació del model de conjunció lingüística; comprovació de resultats no prou satisfactoris; debat sobre el futur del català; aprovació de la LOCE)
- Des de l'any 2003 fins al 2010
(període àlgid immigració; govern tripartit; govern socialista a Madrid; Pla de ciutadania i immigració; nou Estatut; aprovació de la LEC; crisi econòmica; sentència del TC sobre l'Estatut)
- De 2011 a l'actualitat
(descens de la immigració; govern del PP; polítiques més agressives governamentals; estancament en els usos; apostes polítiques a Catalunya de canvis substancials)

Eixos de la nostra anàlisi

- els canvis legislatius que han fet introduir variacions en les polítiques lingüístiques educatives
- l'evolució en els nivells de coneixement (acadèmic i funcional) de les llengües
- l'evolució en les actituds i els usos lingüístics

Canvis legislatius: normativa general

- Lleis d'educació estatals:

2002 LOCE

2006 LOE

2013 LOMCE

- Legislació catalana:

1998 Llei de Política Lingüística

2006 Estatut d'Autonomia de Catalunya

2009 Llei d'Educació de Catalunya (LEC)

Recursos i sentències dels tribunals

- **1994** Sentència del TC sobre la Llei de Normalització Lingüística de 1983
- **2004** primera sentència del TSJC en què s'avalua el dret de l'alumnat a triar la llengua del primer ensenyament
- **2010** Sentència del TC sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006
- **2012-13** Interlocutòries del TSJC (ratificades pel TS) establint la vehicularitat de la llengua castellana per a tot el grup-classe de l'alumne reclamant

Canvis legislatius. Situació actual

- Els eixos bàsics de la política lingüística educativa continuen vigents (però sense excloure el castellà com a llengua vehicular “en una proporció raonable”)
- El setge judicial continua actiu, com també les resistències de l’administració educativa catalana (recursos i contrarecursos)

Evolució en els nivells de coneixement del català

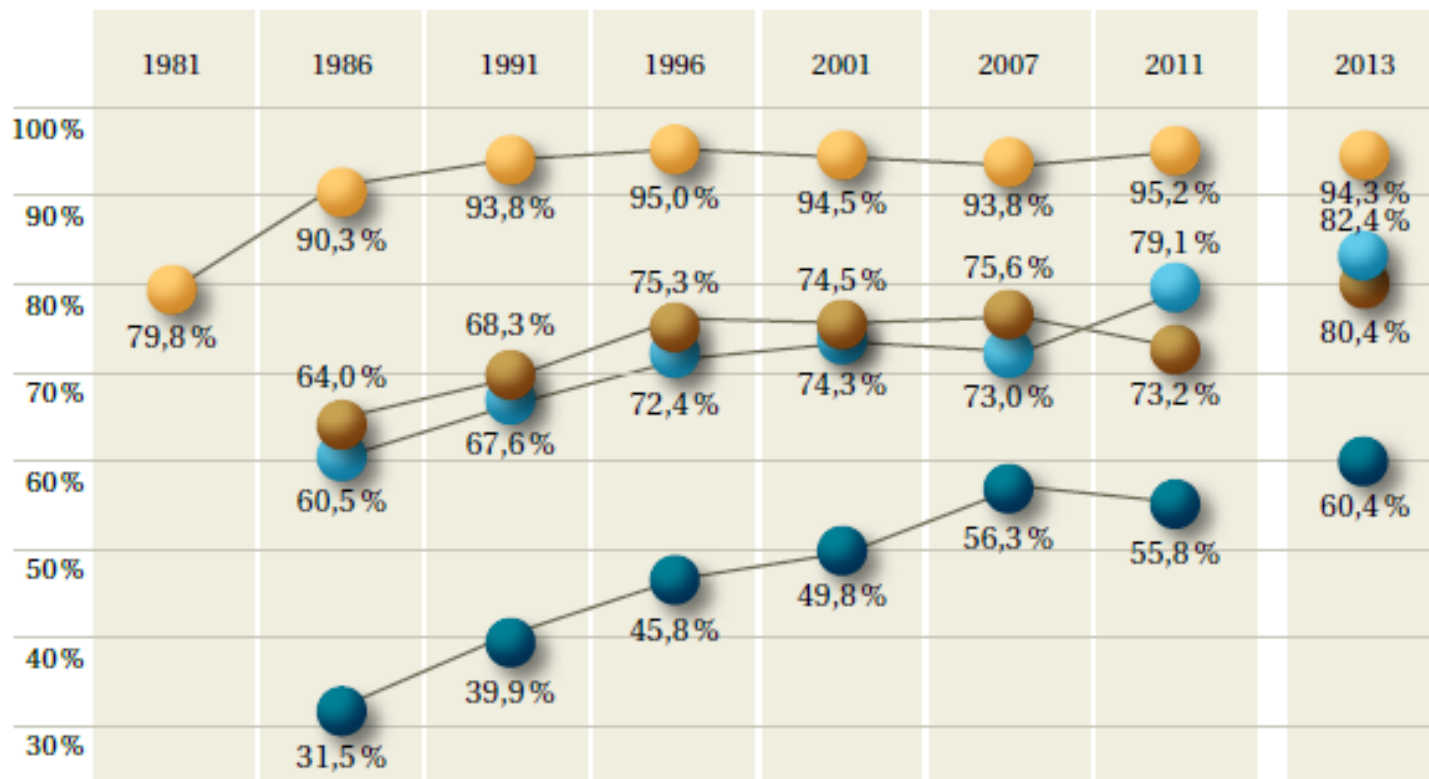
- Dades de la població general (Catalunya)

Coneixements de català. Evolució 1981-2013

Coneixement
de català.
1981- 2011
Població de
2 anys i més.

2013. 15 anys i més

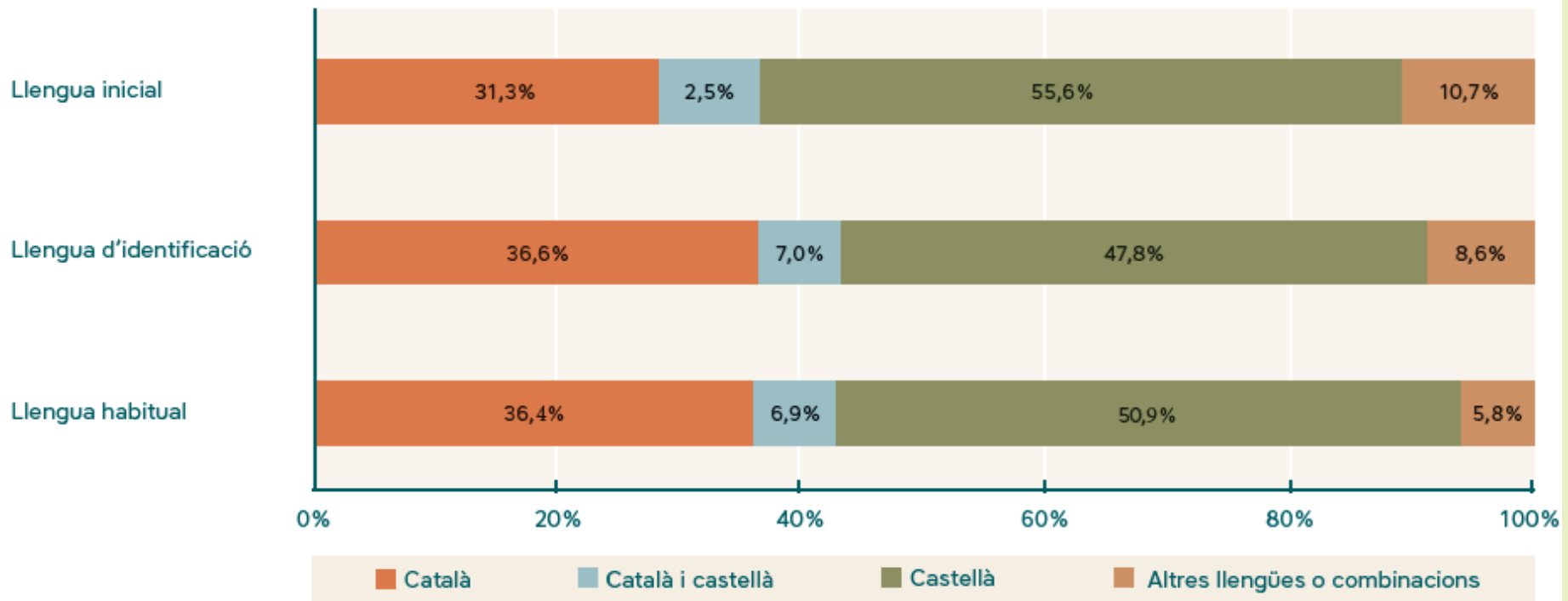
- L'entén
- El sap parlar
- El sap llegir
- El sap escriure

Fons: Elaboració DGPL, a partir d' Idescat (1986 a 2011).
Enquesta d'usos lingüístics de la població 2013 (Població de 15 anys i més).

Dades sobre llengua inicial, d'identificació i habitual

Gràfic 6. Llengua inicial, identificació i habitual. Catalunya. 2013

(Anàlisi de l'enquesta d'usos lingüístics de la població 2013)

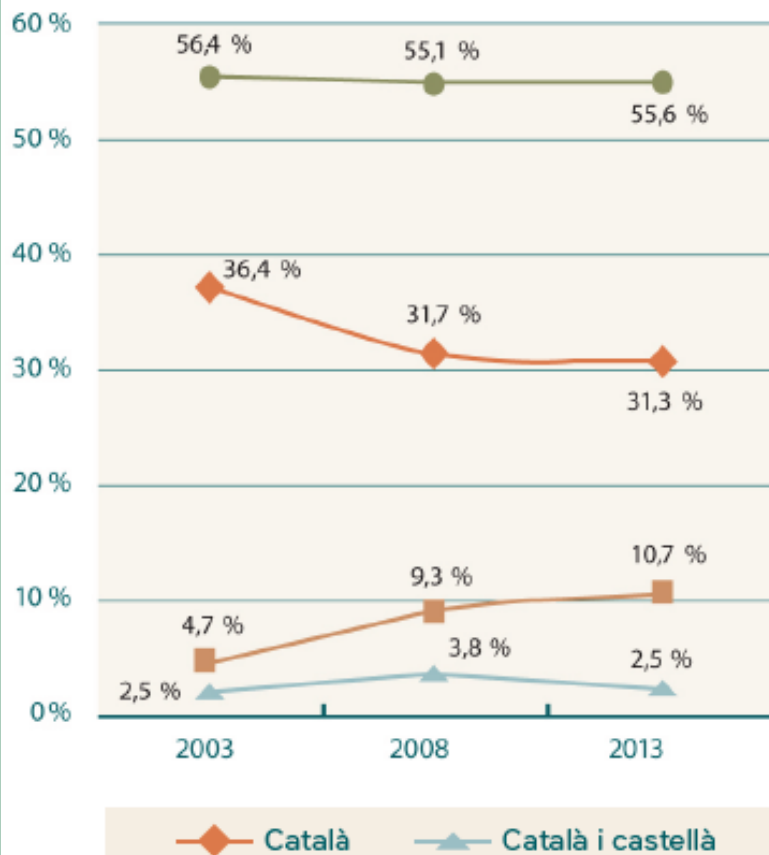
Els coneixements de català per àmbits territorials

	CONeixement de català	Llengua inicial català	Identificació amb el català	Llengua habitual català
Barcelona ciutat	74,10 %	32,50 %	35,6 %	34,6 %
Resta de l'àmbit metropolità	68,50 %	22,60 %	25,2 %	24,2 %
Comarques gironines	79,30 %	47,40 %	50,2 %	51,6 %
Camp de Tarragona	71,40 %	37,30 %	38,8 %	38,7 %
Terres de l'Ebre	85,10 %	70,90 %	71,6 %	74,0 %
Ponent	82,70 %	55,90 %	57,1 %	62,0 %
Comarques centrals	85,40 %	52,90 %	59,5 %	63,4 %
Alt Pirineu i Aran	83,00 %	54,50 %	60,8 %	61,4 %
Penedès	74,30 %	35,30 %	38,3 %	35,8 %
Catalunya	73,50 %	33,70 %	36,6 %	36,4 %

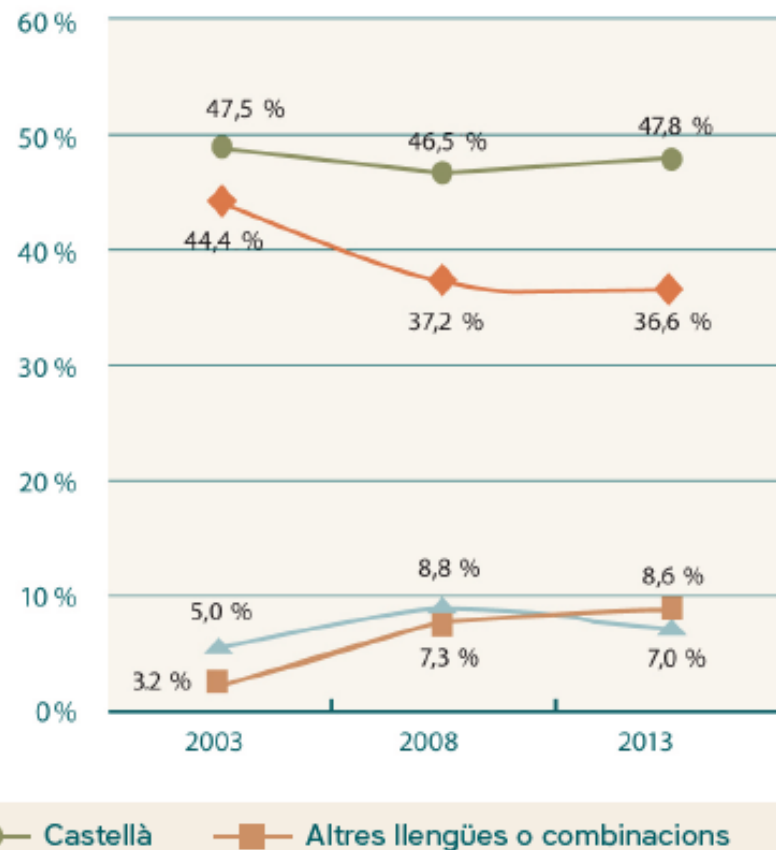
Font: EULE. Població de 15 anys i més. DGPI i Idescat.

Evolució de la llengua habitual i d'identificació

Gràfic 7. Llengua inicial. 2003-2013

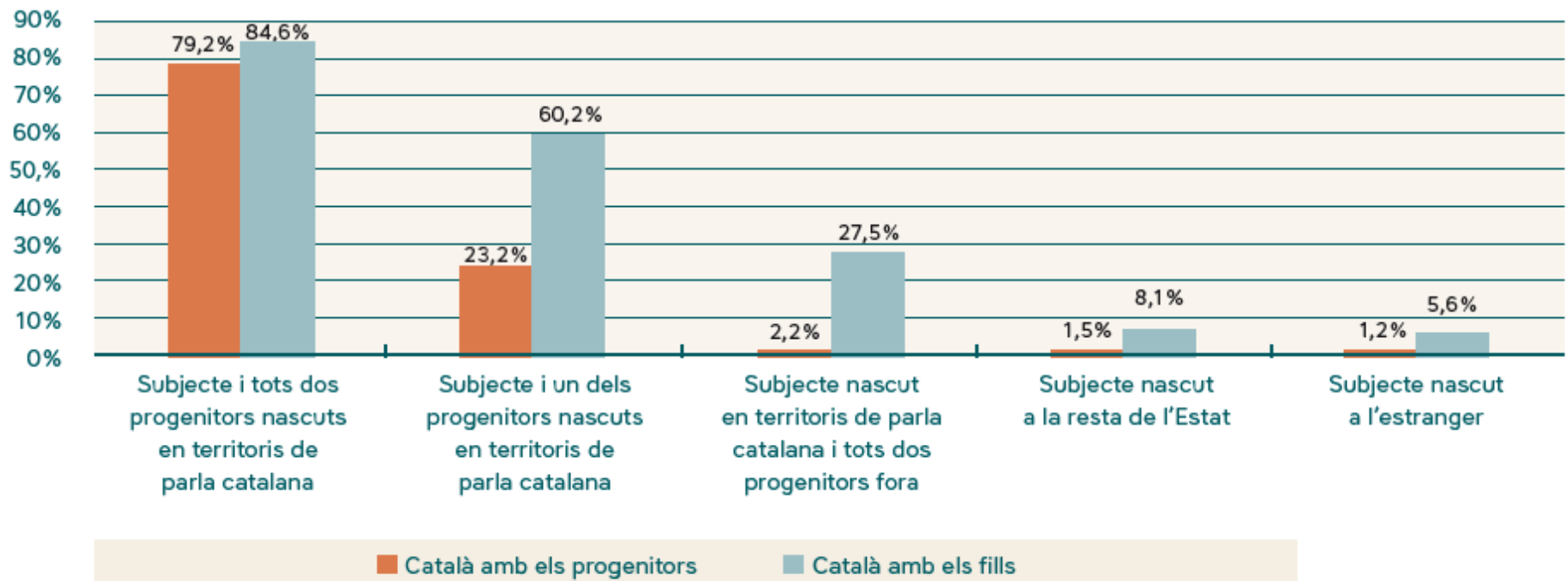
Gràfic 8. Llengua d'identificació. 2003-2013

(Anàlisi de l'enquesta d'usos lingüístics de la població 2013)

El català en la transmissió intergeneracional

Gràfic 10. Ús del català amb els progenitors i amb els fills segons origen familiar. 2013

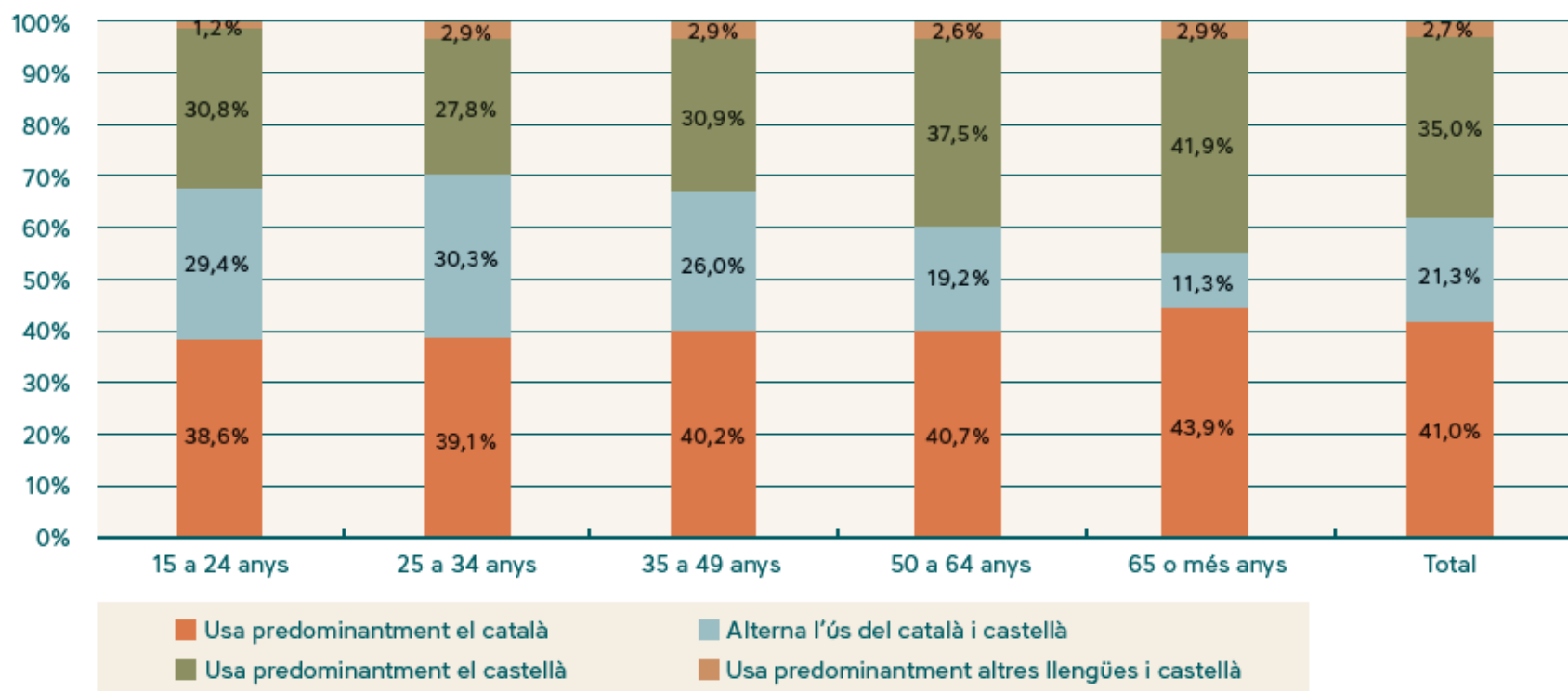

Base de català els fills: població que té fills

(Anàlisi de l'enquesta d'usos lingüístics de la població 2013)

Grups sociolingüístics segons l'edat

Gràfic 23. Grups sociolingüístics de la població arrelada* segons l'edat. 2013

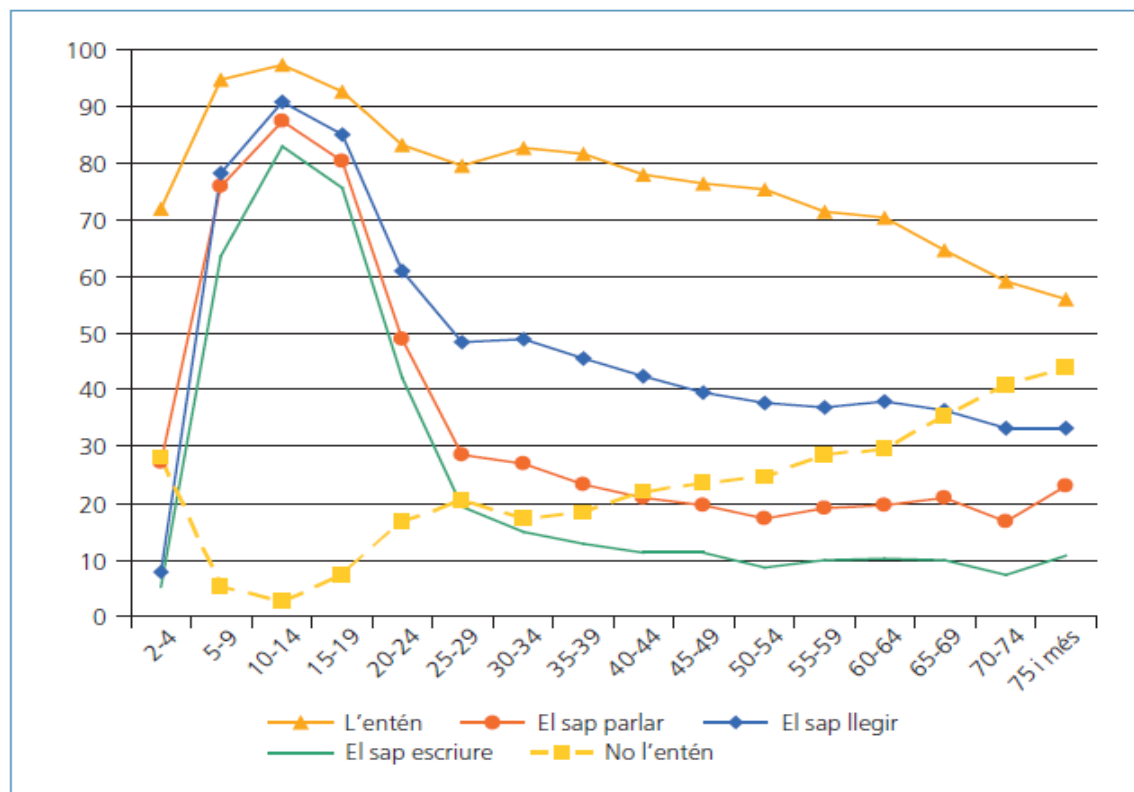

* Població arrelada: població nascuda a Catalunya i la que fa més de 15 anys que hi viu.

(Anàlisi de l'enquesta d'usos lingüístics de la població 2013)

Els coneixements de català de la població de nacionalitat estrangera (segons l'edat)

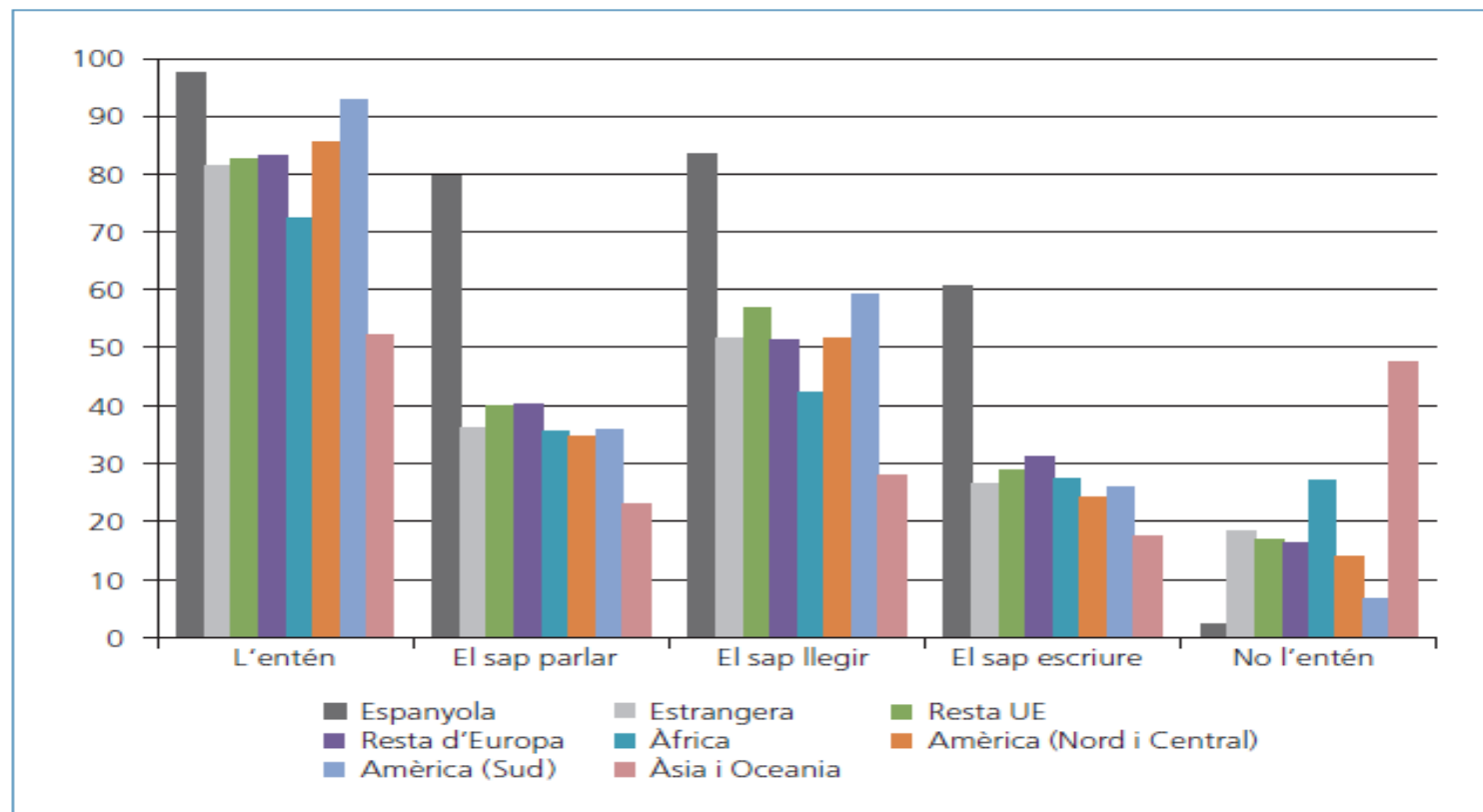
Figura 2.20. Població de nacionalitat estrangera a Catalunya segons l'edat i el grau de coneixement del català, 2011

Font: elaboració CED amb dades del Cens de població de 2011 (IDESCAT).

Els coneixements de català de la població de nacionalitat estrangera (segons la procedència)

Figura 2.21. Població segons l'agrupació continental i el grau de coneixement del català, Catalunya, 2011

Font: elaboració CED amb dades del Cens de població de 2011 (IDESCAT).

Dades dels aprenentatges lingüístics escolars

- Coneixement i ús
- Coneixement de la llengua i resta d'aprenentatges escolars
- Proves PISA, diagnòstiques, de competències bàsiques...

Resultats en les proves de competències lingüístiques

Taula 4. Resultats de les avaluacions realitzades

	PISA 2003*	PISA 2006*	PISA 2009*	EGD 2010**
Catalunya	483	477	498	502
Espanya	481	461	481	500
Mitjana OCDE	494	492	493	—
* Resultats en comprensió lectora		** Resultats en comunicació lingüística		

Fonts: Instituto de Evaluación (2010b: 154, 166 i 2011: 235); Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (2006: 16; 2007: 70; 2011: 14)

TABLA IV

Comparación de las puntuaciones medias y desviaciones típicas, en catalán y castellano, obtenidas por los autónomos respecto a los inmigrantes en cada una de las subpruebas y en los índices globales PG1 y PG2. Nivel de significación en cada caso

CATALÁN	Autóctonos	σ	Inmigrantes	σ	Valor de F	Valor de P
CO	77,498	12,779	48,096	21,238	81,381	<0,0001*
MS	77,905	16,924	31,657	24,934	126,983	<0,0001*
OR	87,772	12,751	64,657	22,186	48,439	<0,0001*
CE	79,895	13,656	46,218	19,025	107,850	<0,0001*
EE	89,409	12,253	71,036	31,113	21,639	<0,0001*
PG1	82,496	10,271	52,333	20,181	112,546	<0,0001*
LMS	86,287	8,801	65,340	17,665	33,444	<0,0001*
OI	47,181	15,784	33,926	13,968	11,406	= 0,0013*
FON	91,640	7,791	80,389	9,861	23,408	<0,0001*
LE-C	86,000	11,774	42,321	26,614	66,855	<0,0001*
LE-E	81,833	18,312	45,714	32,821	27,263	<0,0001*
PG2	80,004	8,094	52,936	16,547	63,947	<0,0001*
CASTELLANO	Autóctonos	σ	Inmigrantes	σ	Valor de F	Valor de P
CO	66,624	16,924	33,025	21,524	74,400	<0,0001*
MS	76,217	16,737	36,150	24,448	98,101	<0,0001*
OR	84,100	17,327	59,529	28,600	31,107	<0,0001*
CE	72,299	15,435	40,814	22,084	72,354	<0,0001*
EE	71,658	14,498	46,571	22,148	49,465	<0,0001*
PG1	74,180	11,929	43,218	20,841	98,916	<0,0001*
LMS	75,075	9,924	61,202	19,124	12,261	= 0,0009*
OI	59,443	30,224	35,715	29,990	8,993	= 0,0040*
FON	85,660	9,827	66,161	17,814	27,125	<0,0001*
LE-C	80,333	18,286	55,000	25,531	19,068	<0,0001*
LE-E	69,967	15,223	61,393	25,429	2,465	= 0,1221
PG2	73,213	10,494	49,556	18,805	35,626	<0,0001*

Alumnat nouvingut: resultats segons el temps d'estada

TABLA V

Medias y desviaciones típicas de las puntuaciones obtenidas en los índices PG1 y PG2, tanto en castellano como en catalán, por el alumnado inmigrante en función del tiempo de estancia en España (-3 años vs. +3 años).

Nivel de significación en cada caso

CATALÁN	- 3 años	σ	+ 3 años	σ	Valor de <i>F</i>	Valor de <i>P</i>
PG1	45,120	19,584	65,316	14,352	8,141	= 0,0084*
PG2	46,390	15,219	64,718	11,999	10,730	= 0,0030*
CASTELLANO	3 años	σ	+ 3 años	σ	Valor de <i>F</i>	Valor de <i>P</i>
PG1	36,992	19,548	54,424	19,083	5,196	= 0,0311*
PG2	44,712	18,333	58,275	17,165	3,676	= 0,0633

Alumnat nouvingut: efecte de l'entorn sociolingüístic

Taula 3. Variables a l'equació de coneixement de català escrit de l'alumnat d'origen estranger de Catalunya. Sisè de Primària. Any 2007

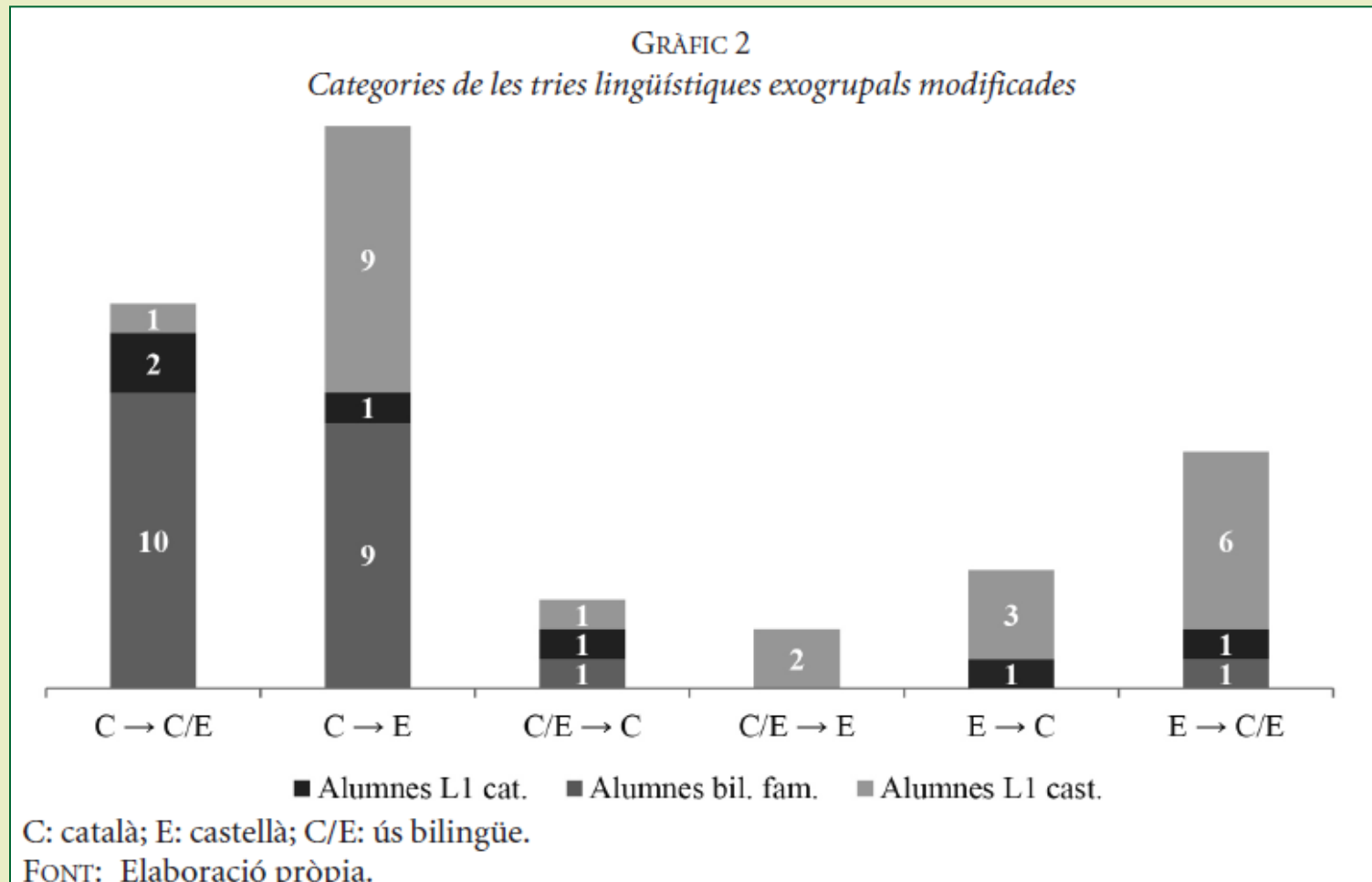
	<i>B</i>	<i>β</i>	<i>P</i> <	Tolerància
Constant	22,396		,001	
Expressió oral en català	10,568	,254	,004	,781
Entorn sociolingüístic	17,909	,447	,001	,781
Expressió oral en castellà	8,467	,208	,008	,938
Nivell educatiu de la mare	9,811	,246	,003	,916
Sexe	7,386	,185	,015	,964
Assistència a l'aula d'acollida	-7,335	-,167	,034	,884

Font: Oller i Vila (2011).

Actituds i usos lingüístics

- Acomodació a les normes sociopragmàtiques que regeixen l'ús del català i del castellà
- “Hem guanyat la classe però hem perdut el pati”
- *Dimissió* del català entre els joves?

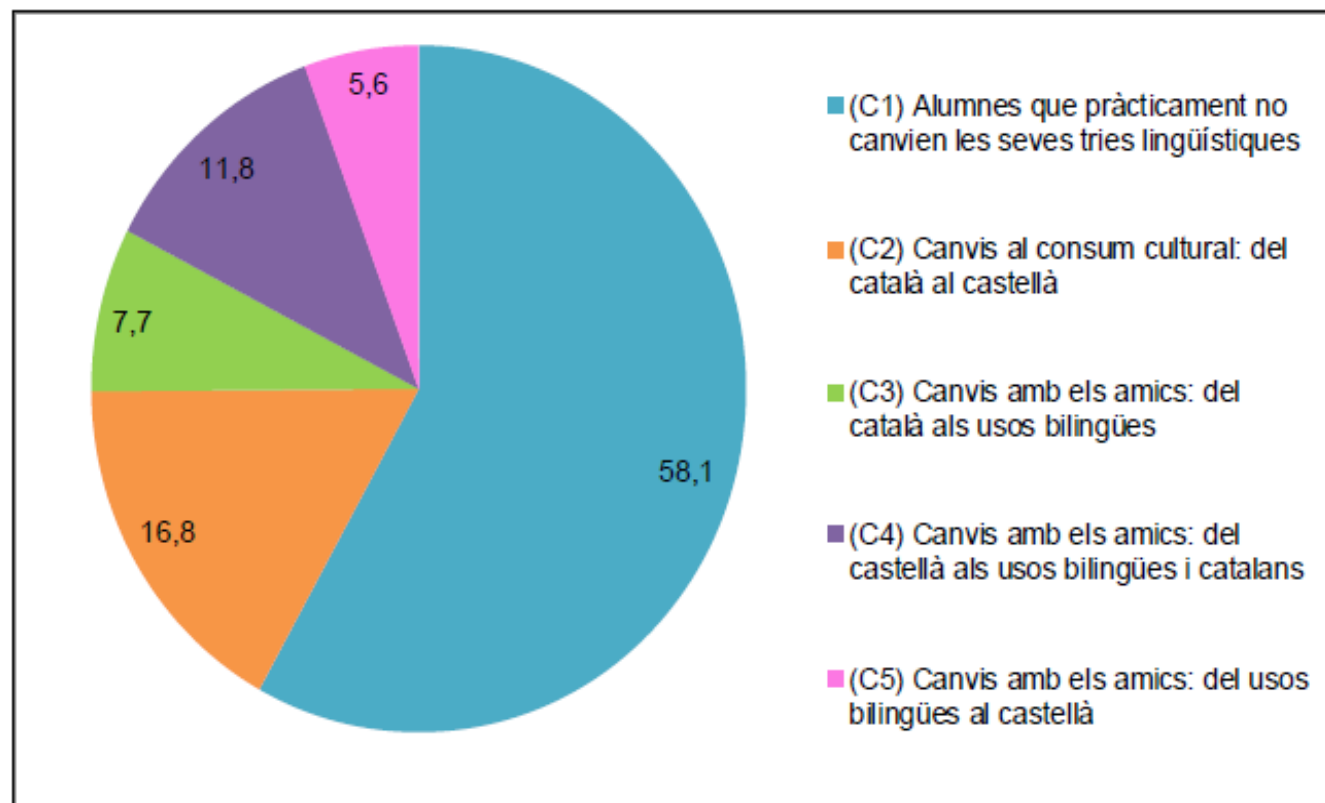
Evolució de les tries lingüístiques (de P3 a 6è de Primària)

(Rosselló & Ginebra, 2014)

Evolució de les tries lingüístiques (transició de Primària a Secundària)

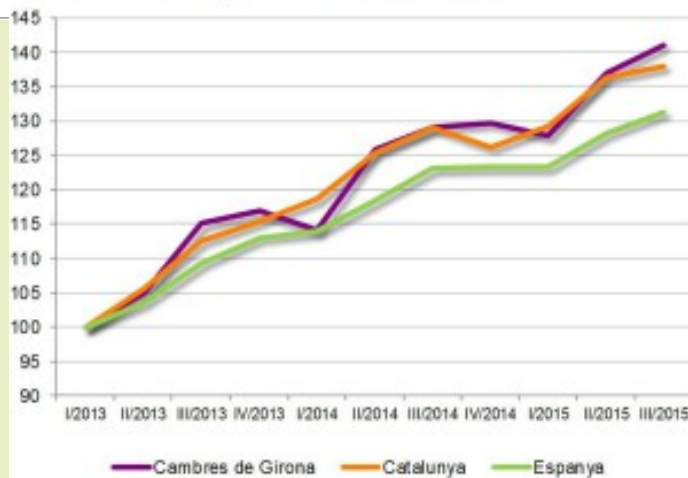
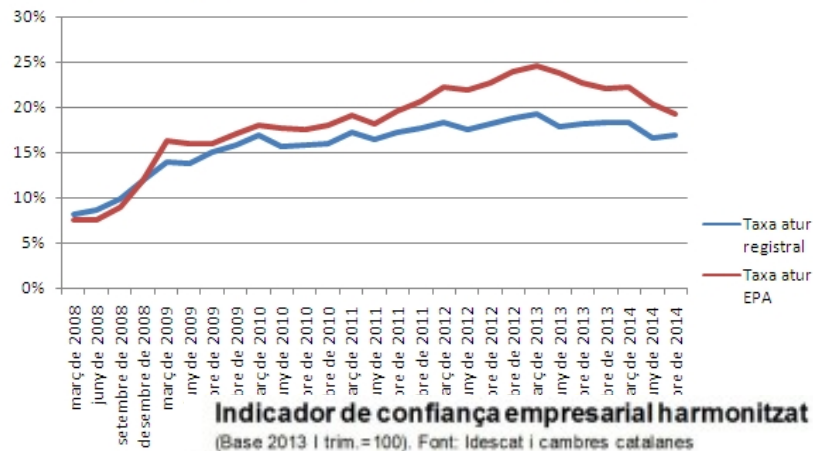
Gràfic 1. Perfils dels canvis lingüístics en el pas d'etapa educativa. Percentatges (n=816)

Construint el futur des de la pròpia experiència

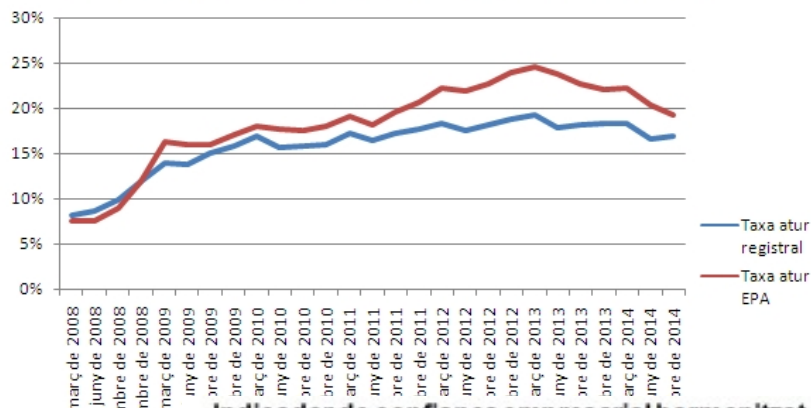
Context social i polític

Evolució de la taxa d'atur registral i EPA. Catalunya. 2008-2014

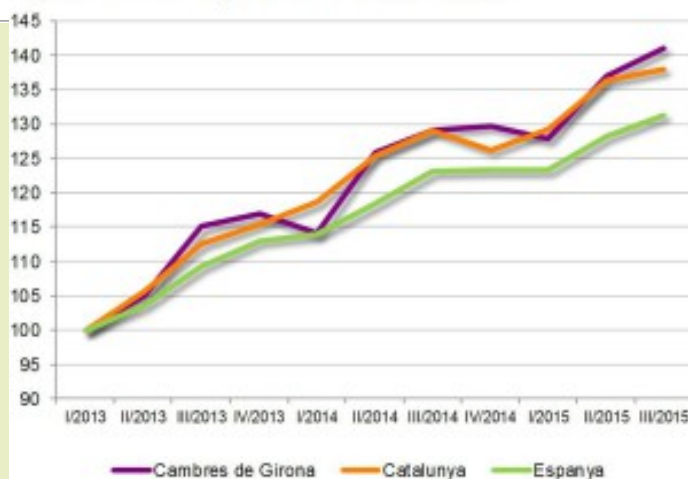

Context social i polític

Evolució de la taxa d'atur registral i EPA. Catalunya. 2008-2014

Indicador de confiança empresarial harmonitzat (Base 2013 I trim.=100). Font: Idescat i cambres catalanes

facebook

Jo no acato la sentència contra el català

Comunitat

El nou

Jo no acato la sentència... · Everyone (Most Recent)

Comparteix

Publicació Foto Enllaç Vídeo

Escriu alguna cosa...

El Jordi Roca Font

#joacatocatala

me'lrics ara.cat

El Tònia Corbère

I els nostres polítics, són capaçs finalment de posicionar-se darrament a favor de la independència?

El Tònia Corbère

fa temps que no acatam, seria l'hora que els de l'altra banda fessin una de grossa amb els que no prenem fer res més que parlar amb la llengua que valent, a veure si gosen canviar contra tanta inèrcia a la vegada!

29.507

Elz títol

ara ara.cat

DIARI EUROPEU DEL'ANY

AVUI IMPORTANTS SUPLEMENTS PLANTAT I CUBATURES

La FOM va presentar el seu pla davant la seva

EL PUNT AVUI

Diari Nacional

#CATALUNYALLIBERTAT

Enèsim cop de porta

RESPOSTA · Rajoy desatén la petició del govern i envia al TC la part de la llei de no-hores que

FERM · Puigdemont acusa l'executiu espanyol de perjudicar els més vulnerables i afirma que

Batet accepta anar de cap de llista

L'ACNUR alerta d'una crisi de solidaritat

Creix la demanda de places a l'escola pública

Els Canyons de la Fou

El procés

ara
ara.cat

DIENYENDE
28 NOVEMBRE 2015 08:00
L'11S 2015

AVUI
EL SUPPLEMENT
COMARQUES
GRONYES

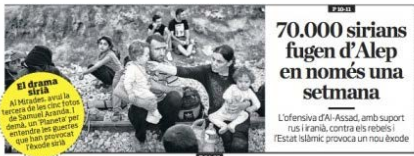

JOAN
B. CULLA
NARRADOR

El mofit de Jorramen
va un soler i va a la
nata però, contra el que
dijés, no va ser el
nata de l'11S.

BOCIO
MARTÍNEZ KAMPERE
muntant confusió a l'11S

Cal un nou sistema
de finançament que faci
l'Estat i les comunitats
nada responsable
de les seves decisions

DECLARACIÓ DEL PARLAMENT

"Estat català independent en forma de república"

Aquesta és la fórmula que han pactat JxCat i la CUP per marcar l'inici de legislatura amb un gest per "desconnectar" d'Espanya

Presó sense fiança per al tresorer de Convergència

Mas compareix avui al Parlament per donar explicacions

Xavier Domènech, candidat de Podem-ICV

L'historiador, pròxim a Colau, té un perfil sobiranista

ESPORTS

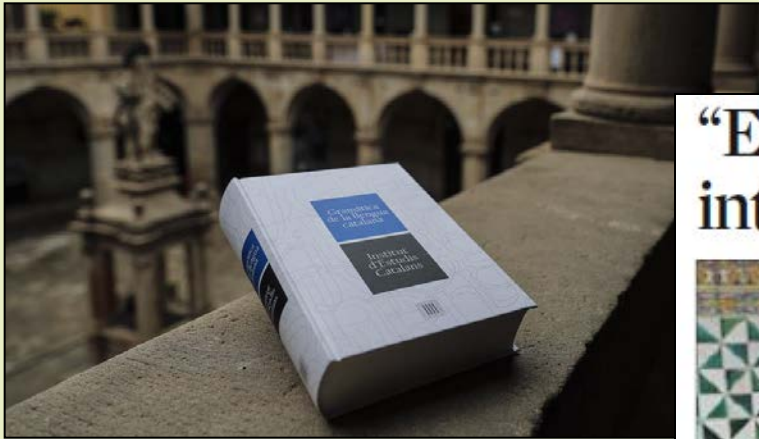
EL BARÇA AJORNA LA RENOVACIÓ DEL PATROCINI DE QATAR

El procés

Vitalitat de la llengua

“El català ara necessita vigor intern i l’adhesió del parlant”

Nous registres

Cada any, el català acull milers de nous parlants amb altres llengües maternes –no n’ha tingut mai tants– que s’uneixen a la comunitat lingüística

què
sí
és
mò
vò
sè
us
pè
l
us
sòn
té
mà
mès
dèu

Vitalitat de la llengua

“El català ara necessita vigor intern i l'adhesió del parlant”

Nous registres

Cada any, el català acull milers de nous parlants amb altres llengües maternes –no n'ha tingut mai tants– que s'uneixen a la comunitat lingüística

què
sí
és
mò
vòs
sè
us
pèl
mès
dèu
té
sòn

**JOVES DE MALLORCA
PER LA LLENGUA**

estira
la llengua!

RNA

**JAN'HI HA PROU!
EL CATALÀ
A L'ESCOLA
I A LA FRANJA,
ARA I SEMPRE**

Metodologies per a la millora dels nivells de coneixement de la llengua

- Coneixement acadèmic i coneixement funcional.
Quants anys es triga a aprendre bé una llengua?
- Manteniment d'actuacions específiques que permetin l'augment del domini de la llengua per part de l'alumnat nouvingut

Paper clau del professorat

Noves formes de comunicació lingüística

- **Les TIC ens resten capacitat per entendre?**

Multilingüisme

Multilingüisme

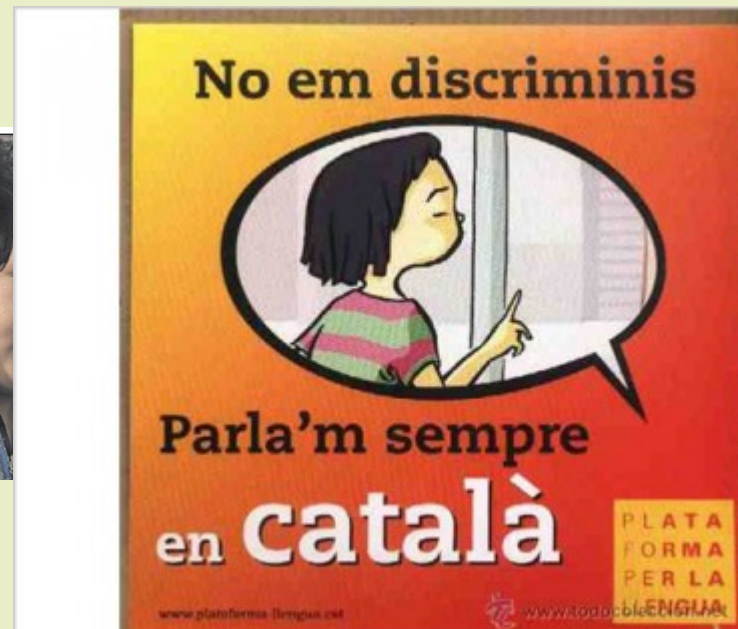
Sumant esforços, teixint xarxes

RESULTATS D'UNA EXPERIÈNCIA PEDAGÒGICA

Miracle escolar a l'Hospitalet

L'escola pública Joaquim Ruyra arriba a l'excel·lència amb un alumnat desafavorit

El nivell del centre qüestiona les teories de PISA sobre el determinisme educatiu

ara és demà

Debat sobre el futur
de l'educació a Catalunya

Les llengües a l'escola: aprendre de la pròpia experiència

Joan Perera

